

Aleg. 208

Sprawozdanie

Komisji szkolnej o wniosku posła Wojciecha Dzieduszyckiego domagającym się uchwalenia ustawy zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z dnia 22. czerwca 1867 Dz. u. kr. Nr. 13. o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Wysoki Sejmie!

Dnia 19. października 1904 roku postawiono w Sejmie z inicjatywy poselskiej wniosek domagający się zaprowadzenia drugiego języka krajowego jako przedmiotu obowiązującej nauki w części szkół średnich kraju naszego.

Sejm nieraz dał wyraz przekonaniu, iż znajomość obydwu języków krajowych jest nie już potrzebną, ale wprost konieczną dla człowieka wykształconego w kraju naszym. Znajomość dokładna języka ruskiego pogłębia u Polaka znajomość własnego języka, czyni dostępnymi dla niego luźne a cenne źródła do historii polskiej, a Rusin nie umiejący po polsku zamyka przed sobą drogę wiodącą do poznania oświaty i literatury narodu, z którym mieszka pospołu; tak Polak jak Rusin skazują się na różne praktyczne niedogodności, jeśli nie znają blisko powinowatego języka mówionego przez miliony mieszkańców swego kraju; prawdziwe zrozumienie dawniejszych i współczesnych dziejów wspólnej ziemi bywa dopiero możliwem dla tego, który zarówno polskim jak ruskim językiem włada, a tylko przy wzajemnej języka pokrewnego znajomości możliwem jest takie Polaków i Rusinów porozumienie, które przeszkodzi dalszemu rozognieniu waśni narodowej, umożliwi także w przyszłości wspólne pożycie dwóch narodów, mających już od tylu wieków wspólne dzieje.

W tem to przekonaniu postanowił Sejm w obowiązującej obecnie ustawie o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich, że w szkołach średnich z językiem wykładowym polskim język ruski, a w szkołach średnich z językiem wykładowym ruskim język polski ma być przedmiotem nauki względnie obowiązującej, to jest zależnej od woli rodziców. Niejednokrotnie później, a poraz ostatni w ciągu sesji w roku 1903 uchwalał rezolucje wzywające rząd, a względnie Radę szkolną krajową, aby dokładały wszelkich starań celem rozpowszechnienia tej względnie obowiązującej nauki we wszystkich zakładach szkolnych kraju naszego, nie tylko w okolicach zamieszkałych przez ludność mieszaną, ale także w tych średnich zakładach szkolnych, które się wznoszą w okolicach zamieszkałych przez wyłącznie polską ludność. Komisya szkolna stwierdzić może z uznaniem, że rząd popiera ze swojej strony usilnie rozszerzenie nauki drugiego języka krajowego i że coraz większa ilość polskiej młodzieży uczy się po rusku, a wyraża przytem z naciskiem życzenie, aby ta nauka doprowadzała uczniów do zupełnego władania w słowie i piśmie drugim językiem krajowym, do poznania jego ducha i jego literatury, czemu wtedy dopiero stanie się zadość, kiedy nauka języka ruskiego w szkołach polskich a nauka języka polskiego w szkołach ruskich będzie podawaną przez nauczycieli władających językiem tym tak jak mową macierzystą i przejętych duchem wykładanej literatury.

Gdy Komisya szkolna pragnie, aby wszyscy uczniowie szkół średnich dobrze umieli po polsku i po rusku, ubolewając nad tem, że wszyscy Polacy zwłaszcza rodzice

tej potrzeby nie uznają dotąd i że wielu rodziców przez źle zrozumianą pobłażliwość dla swych dzieci nie zapisuje ich na względnie obowiązkową naukę drugiego języka krajowego, uważa za swój obowiązek polecić Sejmowi uchwalenie takiej zmiany ustawy o języku wykładowym, któraby w części przynajmniej szkół średnich w kraju naszym zamieniła dotychczasowy obowiązek względny w obowiązek stanowczy, przyczem podnosi z naciskiem, że takie szkoły pragnie widzieć także w zachodnich okolicach kraju, a to tembardziej, że tam młodzież polska nie ma poza szkołą sposobności nauczania się po rusku. Chcąc, aby uchwała Sejmu nie pozostała bez skutku, a wola Sejmu nie napotkała na przeszkody, któreby się obecnie przełamać nie dały, a uwzględniając prócz tego okoliczność, że nie ma dziś takiej ilości nauczycieli mogących z dobrym skutkiem wykładać drugi język krajowy, tam gdzie językiem wykładowym nie jest, aby móż nimi wszystkie szkoły średnie w kraju naszym obsadzić, Komisya szkolna tylko taką zmianę ustawy Sejmowi doradzać może, któraby umożliwiła zaprowadzenie obowiązkowej nauki drugiego języka krajowego w części szkół średnich w kraju naszym istniejących, pozostawiając nietkniętymi przepisy, mocą których nauka drugiego języka krajowego pozostanie we wszystkich innych szkołach średnich przedmiotem względnie obowiązującej nauki.

Z tych motywów Komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić, co następuje:

U s t a w a

zmieniająca niektóre postanowienia ustawy z dnia 22. czerwca 1867 Dz. u. kr. Nr. 13. o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Mojego Sejmu Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

§. 1.

Alinea *c* artykułu 5-go ustawy z dnia 22. czerwca 1867 Dz. u. kr. Nr. 13. o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem znosi się w brzmieniu dotychczasowem, a ma odtąd brzmieć, jak następuje:

Minister oświaty może na wniosek Rady szkolnej krajowej postanowić, aby w poszczególnych szkołach średnich z językiem wykładowym polskim nauka języka ruskiego, a w poszczególnych szkołach średnich z językiem wykładowym ruskim nauka języka polskiego była przedmiotem obowiązkowej nauki.

We wszystkich innych szkołach średnich, w których nauka obowiązkowa drugiego języka krajowego nie zostanie zaprowadzoną, pozostanie nauka drugiego języka krajowego, to jest ruskiego, a względnie polskiego obowiązkiem względnym, to jest zależnym od oświadczenia się w tej mierze rodziców.

§. 2.

Ustawa ta wchodzi w życie z początkiem pierwszego roku szkolnego po jej ogłoszeniu.

§. 3.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi wyznań i oświaty.

Przewodniczący:

Czartoryski.

Sprawozdawca:

Wojciech Dzeduszycki.